I.

Кирило Федотович — сивоголовий обважнілий чоловік — вийшов з Виставочного павільйону глибоко замислений. На одутлому його обличчі промайнула іронічна посмішка. "Чи ти ба, яка метаморфоза,— пробурмотів сам до себе.— Космос йому ворожий!" Пристояв, поглядаючи на золоті бані Софії, що сяяли над бескет-тям дахів, поєднуючи небо й землю, тоді надів захисні окуляри, поправив білу кепку на голові й похилитав униз до Хрещатика.

На виставці фантастичних картин, яку він щойно оглянув, є чимало цікавих полотен, і то не лише профе-сійних митців, а й любителів. Біля картини "В глибинах космосу" Кирило Федотович ніс до носа зіткнувся з професором астрономії Присвятським. Давненько не бачились, з легким подивом поглянули один на одного, і кожен подумав: "Як він постарів!" Кивнувши клинцем вилинялої борідки на картину, Присвятський сказав:

— А космос ворожий людині, ворожий життю!

Кирило Федотович заперечив, наголошуючи на тому очевидному факті, що всі біологічні структури ви-никли і розвиваються, власне, в космосі. Та старий професор стояв на своєму, ще й підкреслив необхідність прищепити цю тезу якнайширшій молодіжній аудиторії. "З астронома, бач, став філософом. Ну що ж, на старо-сті літ ми всі схильні пофілософствувати... Але то пусте. "Космос ворожий життю..." Треба ж... Космос... Що ми про нього знаємо? — Кирило Федотович продовжував у думці полемізувати з Присвятським. — Структурні елементи, та й то деякі..."

Це давньогрецьке слово, що означає упорядкованість Всесвіту, викресало в душі Кирила Федотовича іс-кри думок, давно забутих і пригаслих. Колись, у ті неймовірно далекі роки, коли ще тільки починалась його наукова діяльність, йому не давали спокою лаври того

"сліпого жука", який помітив кривизну простору і ство-рив теорію відносності. Але ж єдине поле не давалося Ейнштейнові! Коли беручкий аспірант думав про це, об-личчя йому кривилося від зловтішної посмішки. А що, коли спостигнути світові зв’язки випаде на його долю? Не святі ж горшки ліплять! А сподівання такі були смачні на сніданок… Гай, гай, уже його висадили з корабля науки на заслужений відпочинок, уже й інші фізики — європейські імена! — затихли, а ключа до єдиного все-світнього поля так ніхто й не підібрав. Звичайно, з’являться нові Сізіфи… Кирило Федотович гірко посміхнув-ся: тепер, на схилі свого життя, після інфаркту, він уже знає, що це марнота марнот — оті честолюбні потуги.

Зупинився, підвів голову, ще раз поглянув на Софію — звідси, від готелю "Москва", її гарно видно. Але що це? Кирило Федотович примружив очі, — до Софії підступає сірий бетонний прямокутник! А, здогадався, це па Львівському майдані спорудили торговельний центр… Отак спотворено краєвид! А все тому, що проек-танти не зважають на викривлення простору. Де той Львівський майдан, а де Софія, а от бач… Або отой новий будинок навпроти опери. Якщо дивитись на нього уздовж Володимирської — здається кривим, скособоченим, немов листок Мьобіуса. Відстані, простір…

"Кому потрібні ці мої внутрішні монологи? — враз подумалось Кирилові Федотовичу. — Театр одного актора і водночас слухача… Отак чвалає собі до Хрещатика старий emeritus і замість того, щоб подумати, де купити оселедця, маракує про таємниці Космосу… Комедія, та й годі".

Проте конфлікти з собою Кирило Федотович умів швидко залагоджувати, і до горизонтальних фонтанів, де вода широкими, лискучими сувоями спадає з гранітних плит, підійшов майже цілком урівноважений. А по-дивившись на гладенькі потоки, в яких відбивалося призахідне небо, і зовсім заспокоївся. Космічні думки в його посивілій голові поступалися гастрономічним, тим більше, що до магазину рукою було подати.

Кирило Федотович перевальцем пішов повз колонаду консерваторії, перетнув у недозволеному місці ву-лицю Карла Маркса і попрямував у бік Хрещатика. В цей саме час з боку Пасажу до цього ж гастроному кроку-вала ставна блондинка в білих босоніжках на високих каблуках і в білій сукні, з господарською сумкою в руці. Прокладаючи собі дорогу в натовпі, вона поглядала на зустрічних із стриманою гідністю, так, наче позувала перед телекамерою.

Саме за цією жінкою зайняв чергу у рибному відділі Кирило Федотович. Йому дуже не хотілося стовби-чити в цих суточках, він і заглянув сюди для очистки совісті, щоб потім сказати собі: "Взяв би, та не було". Але оселедці, як на те, були, і довелося вистоювати в тісноті й задусі. Черга посувалася повільно, бо, як завжди бу-ває, багато хто, особливо жінки, займає кілька черг, а тоді підходить і заявляє: "Я тут стояла". Та й продавці не дуже поспішають... Отож Кирило Федотович знічев’я почав собі прикидати, скільки-то часу прогайновується в чергах, години складалися в дні, тижні, місяці, коли гульк — блондинка вже бере. Позирнув на годинника — минуло всього якихось сорок сім хвилин, а глянувши на гарний профіль жінки, на її пещені пальці, що сяйнули діамантом, коли вона брала загорнутого в коричневий папір оселедця, чомусь подумав, що їй сорок сім років. Сорок сім хвилин — сорок сім років... Дивно... Поки йому зважили, дама відійшла вбік, до столика, щоб заго-рнути покупку. І раптом Кирило Федотович побачив, що, виймаючи із сумки папір, вона впустила на підлогу кілька аркушів. Кинувся підіймати — де й спритність взялася у старого емерита! Одна старша жінка, побачив-ши, як він нагинався, відставляючи при цьому ногу, іронічно похитала головою, мовляв, джентльмен знайшов-ся! Інші насмішкувато перезирнулися, розступаючись, щоб дати місце галантному пенсіонерові. А Кирило Фе-дотович підняв ті аркуші і раптом застиг, помітивши, що вони всуціль списані формулами. Його вчене око від-разу побачило рідну стихію: тензори, від’ємні ймовірності, скаляри...

— Я перепрошую, — звернувся до блондинки, яка вже закривала сумку, — тут... формули.

Жінка посміхнулась — може, за звичкою, а може, з його кумедної постаті: незнайомий сивоголовий чо-ловік стояв перед нею з простягнутою вперед рукою, в якій тремтіли два аркуші, в очах у нього світився не то острах, не то подив.

— Так, я знаю. — Вона рушила до виходу, Кирило Федотович слідом. — Це чернетки мого покійного чоловіка…

— Чернетки! — вигукнув Кирило Федотович так, неначе на тротуарі не було натовпу, а тільки вони вдвох. — А він… чим займався, якщо не секрет?

Кирило Федотович то підносив аркуші до очей, то розмахував ними — аж лопотіли на вітрі.

— Він був математиком, — сказала жінка, не повертаючи голови і дивлячись перед собою. — А потім захопився фізикою та космо… космо…

— Космогонією? — підказав Кирило Федотович, і серце його тенькнуло, вийшовши з-під контролю електронного водія ритму, на щастя, ненадовго, всього на кілька ударів.

— Ага, здається, так. Оце ж і підірвало йому здоров’я, бувало, цілі ночі просиджував над тими дурними формулами… Ні в театр, ні в кіно. Та навіть футбол не дивився! А на іменини? Кілька років ні до кого й ногою! Відлюдником став, уявляєте?

Кирило Федотович уявляв. О, як він добре відчував цього фанатика науки, який, мабуть, сподівався упіймати Всесвіт густою сіткою формул! Хіба він сам, Кирило Федотович, не віддав тьму ночей пошукам все-загального зв’язку світобудови?

А жінка, відкопилюючи губу, тим часом розказувала, як її чоловік занедбав сім’ю — що їй не приділяв уваги, то це ще півбіди, але навіть про доньку не потурбувався, коли вступала до інституту, ну й не пройшла… В голосі її звучала затаєна образа.

— Скажіть, а цей рукопис… — нетерпляче перебив її Кирило Федотович, — зберігся?

— Ну… не весь. Я трохи зужила… Газет не передплачую, а воно ж то на се, то на те…

— Я вас дуже прошу… Хотів би познайомитись…

Дама простягла руку і, мило усміхнувшись, відрекомендувалась:

— Віолетта Михайлівна.

— Та ні, я… Нетреба, — розгубився Кирило Федотович. — Хотів би з рукописом познайомитись…

Зауваживши простягнену руку, яка вже опускалася, вчений упіймав її, торкнувся вусами пещених паль-ців, і ніздрі йому заповнив запах духів та оселедця.

— Ну, то не треба, — відсмикнула руку Віолетта Михайлівна.

— Не гнівайтесь, Віолетто Михайлівно, це моє прізвище — Нетреба. Кирило Федотович Нетреба.

— А-а… — здивувалась жінка. Потім обличчя її посвітлішало. — І треба ж — Нетреба…

— А ваше?

— Мій покійний чоловік — Чаєцький.

— Чаєцький? Чув. Деякі праці читав. Не знав тільки, що він… уже не живе.

— Його вбили оці формули. — Віолетта Михайлівна кивнула па листки, які тримав у руці Кирило Федо-тович. — Глядіть, щоб і вас…

Кирило Федотович вибачливо усміхнувся.

— Це, мабуть, серйозна, дуже серйозна праця, Віолетто Михайлівно, і якщо ви дозволите… Не подумай-те, що я посмів би привласнити авторство… Якщо вдасться підготувати публікацію, то тільки під його іменем.

— Ну що ж, будь ласка. Ви, мабуть, такий самий фанатик… — Віолетта Михайлівна розкрила сумку, ви-йняла ті два аркуші, якими обгорнула оселедці, і віддала їх старому вченому. — А решту… Запишіть телефон, домовимось.

Вечоріло, густі каштани струмували на Хрещатик сутінки, проте ліхтарі ще не світились. Кирило Федо-тович повертався додому в стані тієї душевної рівноваги, коли радісні сподівання хоч трішечки та переважають. Серце билося в оптимальному режимі, може, навіть без участі свого електронного помічника.

II.

Кирило Федотович гадав, що його візит до Віолетти Михайлівни буде максимально коротким: вона вру-чить йому рукопис, він подякує та й піде, заспішить додому… Але Віолетта Михайлівна, впустивши його до тісного темного коридорчика, махнула рукою в бік розчинених дверей:

— Прошу, заходьте. Сідайте, я зараз.

Кирило Федотович сів у низеньке крісло біля довгастого столика, захаращеного журналами мод. З кухні долинало подзенькування посуду, спливали дорогоцінні хвилини, йому нетерпілось побачити рукопис — аж у пальцях лоскотало, а господарка все товклась там, певно, щось готуючи. Нарешті з’явилась, несучи перед себе срібну тацю, на якій стояли пузата кавоварка, блюдечка і чашечки з тонкої прозорої порцеляни, цукерниця, ма-сляниця, тарілочка з печивом. Поставивши тацю на журнали, Віолетта Михайлівна сказала:

— Прошу, частуйтесь. — Сіла в крісло навпроти. — Може, зробити бутерброди з ковбасою?

— Дякую, — зніяковів Кирило Федотович, — взагалі, навіщо турбуватись, я ж на хвилиночку…

— То, може, з сиром?

— Дякую, дякую.

— Ну, то пийте каву.

— Мені й кава, знаєте, не дуже… Та раз ви вже потрудились, чашечку вип’ю.

— Може, з коньячком?

— Ні, ні, не вживаю, — замотав головою Кирило Федотович, — я переніс такий інфаркт… маю електро-нного стимулятора серця. Живу з плутонієм…

— Тобто?

— Ну… є такий ізотоп із слабеньким гамма-випромінюванням. Джерело енергії для стимулятора.

Віолетта Михайлівна трохи відсунулась від столика.

— Та не бійтесь, це не той плутоній, яким була начинена бомба, скинута на японське місто Нагасакі. То плутоній-239, а в мене трішечки плутонія-238.

Віолетта Михайлівна здивовано відвела голову:

— Тільки подумати! І як ви почуваєтесь?

— Ось уже третій рік, і — нічого, добре. Рідко й згадую про нього, це от до слова прийшлось.

— Мабуть, перевантажувались, — зітхнула Віолетта Михайлівна. — Отак і мій… Цілими ночами проси-джував за столом. А нащо?

Вона і дивувалась, і обурювалась: навіщо витрачати життя заради якихось там формул? Ну ще коли на роботі, коли за це зарплату дають, — тоді інша справа. А то ж так, стукнуло чоловікові в голову — він і почав горбитись за столом цілими ночами, недосипати, недоїдати та все списувати папір якимись закарлюками…

— Та ще до одруження він любив науку більше, аніж мене, — скаржилась Віолетта Михайлівна. — По-вірите, приходив на побачення о шостій годині… ранку! Так, так, було, мама будить мене: "Вставай, жених прийшов!" Отак ми й зустрічалися щоранку. Вечори він віддавав науці… Чокнутий, їй-богу!

Кирило Федотович попивав каву, іронічно посміхаючись на її філіппіки, та зрештою не витримав:

— Це, знаєте, Віолетто Михайлівно, як дивитися на життя і науку… Очевидно, Чаєцький вважав метою свого життя пошуки наукової істини, а не саме існування, як таке. Мабуть, йому запраглося скуштувати терпко-го яблука з вершини дерева пізнання…

— От він і подерся вгору та й упав, — аж ніби зловтішно зітхнула вдова.

— А монографія лишилась, — схитнув головою Кирило Федотович. — Не пустоцвітом був чоловік.

— Та лишилась, подивіться, якщо вас цікавить.

Віолетта Михайлівна, похитуючи стегнами, пішла до кухні й принесла густо списані математичними си-мволами аркуші. Простягнула Кирилові Федотовичу:

— Ось, маєте. Кількох не вистачає, але то дрібниця.

В Кирила Федотовича аж руки затремтіли, коли він брав папери. Відсунув чашечку з недопитою кавою і почав переглядати працю Чаєцького.

— Гм… так… — бубонів, нахмурюючи брови. — Саме те, що й мені не давало спокою. — Велике об’єднання…

— Вам долити? — Віолетта Михайлівна торкнула кавницю.

— Ні, ні, дякую. Тут, кажу, Велике об’єднання!

— Що? — Господарка закліпала чорними віями.

— Він розробляв теорію єдиного поля, об’єднував ті сили, на яких, власне, тримається Всесвіт. Ось мо-дель трьох фундаментальних взаємодій… — Кирилові Федотовичу пересохло в горлі, і він кашлянув.

— Я вам пораджу пити талу воду, — сказала Віолетта Михайлівна. — Поставте у морозильник чашку води, нехай замерзне, а тоді відтане, до кімнатної температури. Дуже допомагає для дихальних шляхів.

Кирило Федотович хмикнув і провадив далі:

— Залишається прилучити до цієї схеми гравітацію, і всі фізичні процеси від мікросвіту до макрокосму знайдуть висвітлення в єдиній теорії… — В його очах, до цього сірих і невиразних, спалахнуло натхнення, го-лос продзвенів по-молодечому. — Велике об’єднання! Уявляєте? Та ні, це навіть уявити важко!

— До речі, тала вода корисна і для шлунково-кишкового тракту. — Віолетта Михайлівна трохи надпила кави і надкусила печива. — Та мій, було, не хотів і слухати.

— Не судіть його строго, чоловік був зайнятий зовсім іншим, — обізвався Кирило Федотович, не відри-ваючи очей від рукопису. — Завершити фундаментальну теорію…

— Якби ви бачили, як округлилися йому очі, коли я запропонувала перейти на сироїжну дієту. Ну, там сира морква, картопля, м’ясо…

— Тут головне: чи він завершив? Чи встиг поставити останню крапку?

— Або, скажімо, безсольова дієта. Сіль — це ж отрута для організму… А він, було, як не підсолить, то й не з’їсть.

Раптом Кирило Федотович болісно, з придихом, зойкнув, наче його штрикнули ножем під самісіньке се-рце.

— Н-ні… Нема… Саме того аркуша, де вивершується формула, і нема! Прошу вас, Віолетто Михайлівно, подивіться там, пошукайте… Може, випадково… Сьома сторінка.

Жінка, знизавши плечима, неквапом пішла до кухні. Кирило Федотович сіпнувся вслід, але примусив се-бе знову сісти, зрештою, він у чужій квартирі. Господарка повернулася з порожніми руками.

— Коли б же знати, можна б було приберегти. А так, і без цього квартира захаращена.

— А може… чернетки де-небудь?.. — з надією в голосі спитав гість.

Повні, але вже прив’ялі губи їй скривилися:

— Та що ви, тримала б я ще якісь чернетки!

— Ну, знаєте, як буває, — можливо, десь засунулось… — не втрачав надії Кирило Федотович. — Подивіться ще, будь ласка.

— Не вірите? То давайте вдвох подивимось.

Пошуки, звичайно, нічого не дали. Віолетта Михайлівна чоловікових паперів не зберігала, письмовий стіл уже стояв у кутку на лоджії і був забитий старим взуттям. Жодного папірця!

— А нащо захаращувати квартиру? — обіперлася руками в боки Віолетта Михайлівна. — Я люблю аку-ратність, а всяка макулатура…

"І до рук цієї жінки потрапило таке наукове відкриття! — скрушно подумав Кирило Федотович. — Таки добре, що я не вплутався у сімейні тенета..."

— Якби ви знали, що це за праця, Віолетто Михайлівно, то так би не казали, — поглянув на її пещене обличчя. — Дуже шкода...

— А що, йому могли б і заплатити? — спитала із затаєною тривогою.

— Заплатити? Це не те слово, Віолетто Михайлівно. Озолотили б! Звання академіка, Нобелівська премія. Ще б пак! Ця праця дала б людям такі скарби, про які ще ніхто й не мріяв.

— Скарби? — Ледь помітний рум’янок виступив на її щоках. — Невже дорогоцінне каміння? Чи золото?

— Я взагалі кажу, Віолетто Михайлівно, в розумінні енергоозброєності людства. Що там те золото чи каміння! Дрібнички! Йдеться про океани енергії! Ось для чого працював Чаєцький. А тепер... як би вам пояс-нити... Уявіть собі міст через провалля, десь у горах, ажурний такий міст, І ось посередині зяє пролом, немає цілої секції, га?

Жінка звела брови, мабуть, силкуючись уявити той міст із прогалиною, глибоко зітхнула:

— Хто ж міг знати... Але невже все пропало? Стривайте, ви також математик?

— Астрофізик.

— Ну, от і добудуйте... той міст!

Кирило Федотович зніяковів, зіщулився.

— Це ви гарно сказали. Та не кожному, знаєте, вдається…

Вона лише стенула округлими плечима.

Ідучи додому, настроював себе: "А що, коли знову… на корабель науки? Адже я передчасно зійшов, не допливши до свого порту…"

Відчував, як у глибині єства виникала напруга, з’являлись дивовижні імпульси — як тоді, в молодості. Сама доля дає йому ще один шанс — дерзай, оце ось твій порт, це просто щастя, що ти його не проминув. Ста-рий? Наука не знає старості. Лише невгамовність духу, неспинний пошук розуму, невтоленна жага…

III.

Кирило Федотович розплющив очі, поворушився під ковдрою, повернув голову до вікна і, завваживши білі відсвіти, подумав, що, мабуть, уночі випав сніг. Вставати не хотілось, натягнув ковдру до підборіддя і без-думно втупився поглядом у запилену стелю. Помітив у куточку павутину. А нехай собі… Перевів погляд на картину, що висіла на стіні просто перед ним,— у полі стоїть вітряк. Дерев’яна чотирикрила конструкція з минулого. Його не здивувало б, якби ті крила почали обертатися… Було все байдужісінько. В голові порожнеча, наче там зовсім немає тих мільярдів клітин, які здійснюють його зв’язки зі світом.

— Щось ти, старий, того… розрядився, — пробурчав Кирило Федотович. — Мусив би радіти, що завер-шив таку працю…

Але радості не було й крихти. Пустка, порожнеча в душі. Спогад про себе, як про когось стороннього. Он сидить за письмовим столом, обклавшись стосами книг, старий, змучений чоловік. Дні так і миготять за вікном, наче помахи золотого крила. Не встигне він і оглянутись, як уже сутеніє. Онде він трухикає до обчислювального центру, на нього дивляться як па дивака, а може, й шизика, ввічливо, але твердо

відмовляють. Та ста-рий таки добивається свого — одержує дозвіл на короткочасне користування комп’ютером. До речі, тут знадобився авторитет Присвятського, його дзвінки і навіть візити. А скільки було невдач, зривів, тупиків! Але чоловік заповзявся збудувати втрачену ферму Великою Мосту — і не щадив себе. Добре, що Віолетта Михайлівна частенько навідувалась, щоб зварити борщу чи супу, а то був би зовсім підупав. Віолетта Михайлівна… І без натяків ясно: жінка сподівається на гонорар. А який може бути гонорар за наукову публікацію? Буде розчарована. Все наше життя зіткане із надій і розчарування. "А мене, мабуть, покинув мій Геній. Увесь час він стояв за моїми плечима, поки я виводив формулу, підказував, наснажував. Та ще дивовижні, неймовірні мандрівки… Це він переносив мене до самісіньких витоків Часу–Простору — у першу мікросекунду виникнення Всесвіту, коли почався синтез хімічних елементів… А тепер Геній зник. Я самотній і спустошений старий чоловік з приступа-ми сентиментальної патетики".

Кирило Федотович зітхнув, серце защеміло жалістю до самого себе. Знову кинув погляд на млин. В його дитинстві був точнісінько такий. За селом, на пологому пагорбі. Он вийшов статечний мірошник, налягає гру-дьми на вирло, навертаючи млин за вітром. Зі скрипом рушають крила…

"Стоп, — зупиняє їх Кирило Федотович. — Ця картина — Машина Часу. А мені зараз ніколи мандрувати в дитинство. Ілюзія. А хіба життя — ілюзія?

Всесвіт наш — це дивна казка,

Це одна з фантазій божих,

А людина — сон найкращий

З-поміж снів його пригожих.

Дивно: чого це поетичне пояснення Світу раптом спливло у свідомості? Чого та чого… Асоціація. Та ще, може, щоб подумав про свої формули. О, формули, як рентген, висвітлюють каркас Світобудови, всезагальну об’єднуючу силу. Отже, мені вдалося… Не мені, а Чаєцькому. Хоча ні — Чаєцькому і Нетребі. Курйозне прі-звище. Ага, обіцяв переписати для Присвятського. Нічого, обійдеться чернетками. А може, в редакції перепишуть? Немає сили. Та й часу також. Сьогодні обіцяв занести. А Присвятський розбереться. "Космос ворожий життю"… А взяв би та прикинув: якби ядерні сили трохи були послаблені, то Всесвіт складався б лише з вод-ню, бо всі інші елементи були б нестійкими, життя не змогло б виникнути. Катастрофічні наслідки сталися б, якби цю константу збільшити: водень перетворився б на гелій. І в цьому випадку життя не було б. Он як усе оптимально підібрано в Космосі! При таких значеннях фундаментальних постійних величин життя не могло не виникнути, мусило з’явитись… От тобі й ворожий".

Згадка про дискусію із Присвяіським розвіяла сонливість, але втоми не зняла. З великою нехіттю, пере-силуючи опір свого в’ялого тіла, Кирило Федотович підвівся, спустив ноги з ліжка, вступив у м’які, стоптані капці, так і сидів.

— Та що це діється? — буркнув підводячись. — Поєднав гравітацію з електромагнетизмом. Відкрив до-ступ до таких енергій, а сам… Не допускай зростання ентропії! Це ж кінець твоєї термодинамічної системи… Дотягни хоч до публікації.

Про славу він зовсім не думав, просто хотів довести розпочате до кінця, по-господарському зібрати уро-жай. Та й тільки. Але хіба чоловік знає, що з ним трапиться сьогодні? Не знає й не здогадується. Ось він зайня-вся ранковим туалетом — поголився, розчесав і пригладив білі вуса. Холодна вода трохи збадьорила, проте сні-дати не хотілось. Усе-таки почовгав на кухню, присів біля столика, застеленого старою клейонкою, надрізав ножицями паперову пірамідку з кефіром, налив у склянку і деякий час сидів нерухомо, дивлячись у вікно, хоч нічого, крім

шматка бляклого неба, там не було. Прозора шуба планети, а далі навсібіч — Космос, Космос… Пульсуюче безмежжя з гарячими синапсами сонць, імпульсами нейтрино і фотонів, незчисленні галактики у матрицях гравітації. І що ж, невже теорія єдиного поля пояснює все? То виходить, Чаєцький, а тепер і я, поставили крапку на розвитку теоретичної фізики? Абсурд, нонсенс. Треба ж дослідити властивості Всесвіту у першу мікросекунду його існування… А екстраполяції в майбутнє?

Почав пити кефір, заїдаючи вчорашньою булочкою і обмірковуючи модель стиснення космічного Прос-тору–Часу.

Дзеленькнув дзвінок — прийшла Віолетта Михайлівна… В передпокої війнуло свіжістю і духами.

— Доброго ранку, Кириле Федотовичу! — Жінка покрокувала до кухні, господар почовгав за нею. — Поснідали?

— Та от кефір…

— Добре, це дуже добре! Я ось принесла вам яблук, і щоб із сьогоднішнього дня — голодна дієта. Кефір і яблука, можна мінеральну воду…

З того моменту, коли задзвонив дзвінок, можна починати відлік часу, який ще лишився Кирилові Федо-товичу. Про голодну дієту вони порозмовляють хвилин десять-п’ятнадцять, власне, говоритиме сама Віолетта Михайлівна, а Кирило Федотович лише вставлятиме іронічні репліки, потім старий піде до кімнати одягатися, Віолетта Михайлівна гукне:

— Ви ж там тепліше, бо надворі зривається хуртовина!

Хвилин через двадцять вони вийдуть — старий з тоненькою папкою під пахвою, Віолетта Михайлівна — з порожньою сумкою. У папці, ми вже знаємо, — розшифровані таємниці Всесвіту, але вчений несе її так, неначе там якась звичайна рядова стаття. Навіть тасьмочок не зав’язав як слід! А час іде неспинно. Спускаються ліфтом швидко, ой, як швидко тануть останні хвилини життя видатного вченого…

Але ні він, ні його балакуча супутниця навіть не підозрюють цього. Ось вони вийшли на припорошений снігом тротуар, ідуть Пушкінською, біля театру російської драми повертають на вулицю Леніна… Тут, на перехресті, вітер сипле товчене скло, січе обличчя, і старий кутається коміром, насовує шапку. Віолетта Михайлівна піднесла руки, щоб поправити шарфик на шиї, і цієї миті підсковзнулась. Падаючи, змахнула рукою, щоб вхопитись за свого супутника, і сильно, навідліг ударила його в груди, саме там, де в Кирила Федотовича вживлений електронний помічник серця.

Старий теж підсковзнувся, сила гравітації кинула його на планету, в очах померкло, потемніло, та враз і зблисло осяйним шатром. "Електромагнетизм…" — почалася і тут же урвалася думка.

Попадали вони обоє, а підвелася тільки Віолетта Михайлівна.

Папка відлетіла вбік, розкрилася, і вітер миттю розметав білі аркуші, пожбурив їх вище дахів, і вони зни-кли у високості. Та ніхто на це й уваги не звернув, перехожі вже юрмилися навколо розпластаного на тротуарі дідка — поли пальта розкинулись, ноги підвернулись. Віолетта Михайлівна охала й ахала, торкалася його чола, натягувала шапку на сиву голову.

— Припорошило, а там льодок…

— Слизота.

— Бач, не посипали піском…

Хтось ускочив до будки телефону-автомата і викликав "швидку". Машина примчала справді швидко, але Кирило Федотович лікарської допомоги вже не потребував…